

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Congressen

Travelling light – A walk in the world of constructive family therapy

Tweedaagse workshop met Roger Lowe
[Haren, 20-21 april 2012]

Indra Bimmel

Roger Lowe, klinisch psycholoog en gezins-therapeut en tot augustus 2011 als universitair hoofddocent verbonden aan de universiteit in Brisbane (Australië), heeft Nederland bereikt met zijn boek *Family therapy – A constructive framework* (2004) en wekte daarmee nieuwsgierigheid naar zijn werkwijze.

Dorti Been, systeemtherapeut, psychotherapeut en opleider in de NVRG, leidt de dag in en neemt ons in haar openingswoord mee naar het drukke Centraal Station Groningen, waar ze de 'grote onbekende' een dag eerder welkom heette. Hoe wist ze dat hij het was? Lowe werd door haar herkend aan zijn elegantie en de lichtvoetigheid waarmee hij een zware koffer met zich meevoerde alsof die niets woog. Zou hij net zo lichtvoetig denken als lopen? We gaan het deze dagen ontdekken.

In zijn boek vergelijkt hij de gezinstherapeut met een reiziger die op zijn reizen veel onvoorziene situaties treft, maar die indien hij voorzien is van de juiste bagage, zichzelf en de ander steeds weer verder kan helpen. Hij kiest voor *travelling light*, ofwel voor 'minimale bagage'.

We leren Lowe kennen als een man van het betoog, maar ook van de reflectievragen die hij voorlegt aan zijn publiek. Met een rollenspel laat hij ons proeven aan zijn werkwijze.

Lowe plaatst zichzelf in de dialogische, narratieve en oplossingsgerichte therapeu-

tische tradities en heeft als overkoepelende term voor deze tradities 'constructionistisch raamwerk' gekozen. In zijn inleiding daagt hij de aanwezigen uit om na te denken over hun eigen werkwijze. Hij wenst de deelnemers toe dat ze meer inzicht krijgen in de eigen voorkeursmethodieken, die hij als 'primaire, secundaire en verworpen concepten' beschrijft. Hiermee bedoelt hij dat elke therapeut zijn favoriete methodieken heeft en geneigd is om in zijn zoektocht met het cliëntsysteem zo veel mogelijk te werken vanuit de methodiek die het beste bij hem past (primaire concepten). Wanneer blijkt dat dit onvoldoende resultaat sorteert, zal hij uitwijken naar andere methodieken. Er zijn ook methodieken die de therapeut het liefst vermijdt.

Naar mijn idee staat Lowe voor het nemen van mensen zoals je ze ontmoet in de therapie. Oprecht nieuwsgierig en open zijn, rechts durven te gaan waar links staat en mensen helpen onafhankelijk van de therapeut te zijn. Het in samenwerking met het cliëntsysteem zoeken naar aspiraties, kwaliteiten, vaardigheden, overeenstemming, naar de hoop en de mogelijkheden voor gewenste verandering.

Therapeuten zijn passanten die, wat hem betreft, door het stellen van de juiste vragen hooguit 'voetafdrukken' mogen achterlaten. Hij wenst ons toe dat we meer 'lui' worden doordat we in staat zijn met die vragen te komen die het cliëntsysteem helpen om de eigen vaardigheden in te zetten. Als wij cliëntsysteem mogen helpen om vragen te gaan stellen over hulpbronnen, hoop en toekomst, dan zullen zij daar naartoe groeien. In de subgroepen ontstaat discussie over wat het vernieu-

wende nu is, over het accent op het oplossingsgerichte en empowerment. Wat maakt Lowe anders? Ik heb hem vooral ervaren als iemand die transparant is in de invloeden die anderen op zijn werk hebben gehad en die modellen gebruikt die voor hem passen bij zijn 'primaire, secundaire en verworpen concepten'.

Op de eerste workshopdag is zijn betoog doordrenkt van toekomstgericht werken. Zelf noemt hij dit 'het gesprek buiten het probleem om'. In de subgroepen rees de vraag of dit uitvoerbaar is als het cliëntsysteem daar nog niet aan toe is. En we kwamen tot de conclusie dat dit mogelijk is wanneer we toelaten dat we soms toch over het probleem moeten praten voordat het gesprek buiten het probleem om kan. Lowe heeft ons op deze dag vooral uitgedaagd om het probleemdenken naar de achtergrond te laten verdwijnen en zo snel als mogelijk over te stappen naar gespreksvoering die op de dag van morgen gericht is. In deze lijn past ook zijn toepassing van de 'samenwerkingsgerichte kaart' van Madsen (2011) waarop hij vier vragen centraal stelt: 1) wat zou je in je leven het hoofd willen bieden, waar wil je naartoe, 2) wat staat dit in de weg, 3) wat helpt je om te komen waar je komen wilt en 4) wat moet er gebeuren om daar te komen?

Later op de dag laat Lowe ons in een rollenspel drie verschillende patronen van ontmoeten zien: individuele betrokkenheid, collectieve betrokkenheid en wederkerige betrokkenheid. Bij individuele betrokkenheid gaat de therapeut het gesprek aan met een enkel persoon, terwijl hij de andere aanwezigen laat luisteren. Bij collectieve betrokkenheid stelt de therapeut vragen aan twee of meer mensen tegelijk en bij wederkerige betrokkenheid nodigt de therapeut een of meer luisteraars uit om te reflecteren op wat een ander heeft gezegd. Hij stemt de stijl af op de sfeer van veilig-

heid die aanwezig lijkt in het cliëntsysteem. Dit alles geeft ruimte voor 'gesprekken die nooit gevoerd zijn'. Doordat hij kleine stappen zet, langzaam intervenueert en overdacht zijn vragen bij subsystemen neerlegt, ontstaat er nieuwe ruimte. Een werkwijze die mij persoonlijk inspireert.

De tweede workshopdag wil hij zijn theoretische verhandeling vervolgen, maar de deelnemers geven aan meer van zijn manier van werken in de praktijk te willen zien. En ook nu legt hij het accent op het oplossingsgerichte zonder de werkelijkheid te reduceren tot iets zonder verleden; toekomstgerichte therapie. Hij nodigt uit tot het oplossen van het momentum boven het oplossen van het probleem. Mensen willen immers verder met hun leven en problemen los je vaak niet op.

Met de therapeuten uit de zaal als co-therapeut toont hij ons hoe hij werkt met gezinnen vanuit zijn toekomstgerichte stijl, hoe hij omgaat met betrokkenheid en wat zijn primaire concepten zijn. Zijn co-therapeuten, die uit de verschillende subgroepen naar voren stappen, zorgen met hem voor een versneld therapieproces waarover Lowe achteraf met een kwinkslag zegt: 'Ik ben nog nooit zo lui geweest.'

Persoonlijk blijf ik tijdens de lezingen soms het gevoel houden dat hij wel erg snel vanuit het probleem, de ervaren last, overstapt naar andere strategieën. Ik vraag mij af of de cliëntsysteem zich dan wel serieus genomen voelen. In die zin had ik gehoopt dat hij meer aspecten van het narratieve denken geïntegreerd had. Daar ligt mijn inziens het accent ook niet op het probleem, maar wordt er grondiger gekeken naar wat de dingen betekenen en hoe men zich ertoe wil verhouden. Wat hij op de tweede dag veel meer doet dan op de eerste dag, is zich verbinden met de deelnemers. Hij laat ruimte voor de discussie en het wisselend discours. Er ontstaat meer

Travelling light – A walk in the world of constructive family therapy

differentiatie en betrokkenheid. Enkele dagen later zal hij onze zuiderburen laten ervaren dat hij in kleinere groepen meer tot zijn recht komt.

Wat neem ik na deze twee dagen mee in mijn rugzak? Dat iedere therapeut zijn eigen voorkeursstijl ontwikkelt en dat het goed is om je daarmee te verzoenen, zonder andere modellen buiten je bagage te laten. Ik neem zijn sterk oplossingsgerichte therapie mee als een betekenisvolle mogelijkheid. Alleen zit die misschien niet altijd bovenin mijn rugzak.

Systemisch (be)handelen bij grensoverschrijdend gedrag en middelenmisbruik – Een gebruikelijke combinatie

Studiedag georganiseerd door de sectie Forensische systeemtherapie van de NVRG [Utrecht, 1 november 2012]

Joop Verschuur

Net als eerdere jaren vond deze studiedag plaats in de Van der Hoevenkliniek, een centrum voor klinische forensische psychiatrie. En ook nu weer opende de dag met scènes nagespeeld door medewerkers en patiënten van deze kliniek. Waarheidsgetrouw en soms schrijnend werden bekende thema's zoals afkicken, het effect van verslaving op het gezin en de (on)mogelijkheden van de hulpverlening uitgebeeld.

Sander van Arum, hoofd behandelzaken jeugd bij De Waag en voorzitter van de sectie, leidde vervolgens het onderwerp van de dag verder in. Volgens Van Arum is het voor de focus in de behandeling essentieel goed onderscheid te maken tussen 1) middelenmisbruik als primaire behandelreden, 2) middelenmisbruik als een van de

Indra Bimmel is als systeemtherapeut werkzaam in de specialistische zorg voor volwassenen met een licht verstandelijke beperking en psychiatrische problemen ((V)GGNet) en als vrijgevestigd docent en consultant op dit gebied.
E-mail: indra.systeemtherapie@gmail.com.

Literatuur

Lowe, R. (2004). *Family therapy – A constructive framework*. Thousand Oaks (CA)/London: Sage.

risicofactoren voor grensoverschrijdend gedrag en 3) middelenmisbruik als belemmering voor behandeling.

Henk Giebels, casemanager en systeemtherapeut bij de Mutsaersstichting in Venlo, nam het woord over. Hij legde op eloquente wijze de 'multifocus'-benadering uit, een gezinsgerichte aanpak van huiselijk geweld ontwikkeld door de Mutsaersstichting (Goedhart & Choy, 2011). Uitgangspunt bij deze benadering is dat geweld in relaties ontoelaatbaar is en onmiddellijk moet worden gestopt. De focus ligt op de interactiepatronen en niet op de personen. De interventies zijn erop gericht om betrokkenen met elkaar te verbinden en te voorkomen dat er met elk van hen een afzonderlijk hulpverleningstraject wordt ingezet bij verschillende instellingen, zonder dat deze trajecten op elkaar zijn afgestemd. Hiervoor is het van belang om over instellingsgrenzen heen te werken. Bij de Mutsaersstichting wordt gewerkt met een casemanager die zogeheeten doorzettingsmacht krijgt. Dat betekent dat men accepteert dat deze casemanager zeggenschap heeft over de gang van zaken in de verschillende instellingen. Hoewel